

૧૪૭૮૮

રાજરાણી કોનોગ્રાફ

—સુરતવાસી એમ. બી. વ્યાસ.

‘પ્રેરિ-સિદ્ધિ’ પ્રકાશન મંડળ, ગાંધી નગર ૦૨

કીંમત બે આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજગતી કોપીરાલિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૯૯ તરીકે

પુસ્તકનું નામ શામરાણી કોનોઆરુ

વિષય ૬ - ૧૨૦૨૧

પ્રેમ વિજયઃ (કિમીક) સામરે-સંદેશો.

જોખન નવરંગમાં ઝુલતી ઉમંગમાં,
તનડે તાલાવેલી થાય છે;
કહેજો સંદેશો મારા શ્યામને
મુહાળી રાજ તલસી તલસીને જીવ જીવ છે.....
ચાંદલીયો જોઈ મારું ચીતકું ચોરાય છે,
કાચલડી ટહુકે મારું કાગળું કોરાય છે;
વેલો જોડાવો રાજ આણા લઈ આવો,
મારી મોંઘી વસંત વહી જાય છે.....

પ્રેમ વિજયઃ- (નાનકડી નારીનો પતિને ઓરડર)

સાહ્યા સડકા બંધાવ માંડળગઢ જીવું
સોનેરી રથડા મંગાવ.....
મખમલ કીનખાખ તણું ગદલાં બીછાવી,
માંડી અત્તરનાં છાંટણું છંટાવ.....
કચ્છી ઘોડાની જોડ જોડી અલખેલડી,
ખ્યારીને પ્રીતે પધરાવ.....
પચરંગ પાઘ તમે પહેરો પ્રીતમજી,
શીર પેચે કલગી લગાવ.....
હળવે હાથે તે રથ હાંકો નાવત્રીયા,
નાનકડી નારી રીઝાવ.....

પ્રેમ વિજય:- રાગ-કવાલી (નયનમાં નાયતાં ખંજન)

મનોહર પીનસ્તન પરથી સરકશે અલિ અંચલ,
રસિકની આંખડી જોશે પલક ભર એ થશે અંચળ.
રસિક શૃંગારની મસ્તી, નથી આ વિશ્વમાં સસ્તી.
નકામાં શબ્દ આણેથી સતાયો ના હૃદય કોમલ.
અલક લટ ઝુલતી ગાલે. નયનમાં નાયતાં ખંજન,
નીરખશે કો રસિક વર તો પલકમાં એ થશે ઘાયલ.
રસિક ઉરમાં પુરાણાના, અધર રસમાં બીજાના,
ઘવાયાના નયનશરેથી બીજાને શું કરે ઘાયલ.

પ્રેમ નિજય:- (કોમીક) કાઠીયાવાડી—ગાયન.

એક દેખીયારો ઢોલા રૂઠ મંગ વાયો
કાનણ દે કતવારો જોડીરા ઢોલા ઝીણો કાનેસા
બાર બાદ વસ્ત્રો શું નોકરી ગ્રીધાયા
ખોટા દેખીયા લાયા જોડીરા ઢોલા બાર દેકો શા
પતંગીસી દાળ ગવાંકારે કુલકા તુરીયારી તરકારી
જોડીરા ઢોલા ભેળા ભ્રમોશા.

પ્રેમ વિજય:- (શ્રીમંતોની જુઠી દુનીયા)

શ્રીમંતોની દુનિયા છે જુઠી જુઠા સૌ વહેવાર,
જોઈ અમીરીના અંજલો સ્વાર્થ તાણુંજ બજાર.
મોંઢલ માગા જોઈને કોઈ વ્યર્થ નહીં લલચાશે,

ઝાકળનાં જગ મીઠાં માની પીવા કરી નવ જાશે
એના ખોટા છે ચમકાર.....
સ્વાર્થી જનોની શબ્દજળમાં કદી નહીં બંધાશે
પ્રપંચી જગમાં લોળાં થાશે તો આખર પસ્તાશે
એમાં જોશે નહીં કાંઈ સાર.....

પ્રેમ વિજય:- રાગ-કવાલી (ખોટો પ્રેમ)

પ્રેમ પ્રેમ શું કરો જગતમાં શુદ્ધ પ્રેમ નવ મળે,
ફેગટ ફાંફાં મારી દીવાના જીવન ભર ટળાવળે;
ચકોરો ચંદ્ર ઉપર મરતાં પતંગો જ્યોતિપર જળતાં,
રસિક કુમુદિની શશીવર જોવા રાત દિવસ લલચાય;
સ્વાર્થી નીશાકર અંબરપટમાં રોજ રોજ સંતાય;
બીચારી તલસીને બીડાય અરે એતે શું પ્રેમ ગણાય.
માની સુધારસ રંકસારસો મૃગ જગ પીવા ચડાય.
પરિણામમે જ્યાં જુવે હળાહળ જુરી જુરી જીવ જાય;
પ્રેમના નથી કીનારા ક્યાંય નકામાં પડશે ભવ જગમાંહ્ય

પ્રેમ વિજય:- (દીવાની માથુક)

મોહીની લગાડી મીડી દીવાની બનાવી રાણા,
અધવચ જાશેના પ્રીત તોડી.
તારી આશાએ રાણા સઘળાં સંબંધી છોડ્યા.
લાજ શરમ મેં તો છોડી હડીલા રાણા—અધવચ.

તનડાના તાપે હું તો સળગી ઉઠી છું,
રગ રગમાં જવાલા મને જાગી હઠીલા.

વીર ગર્જના:- (વગર સુડીનો) સાખી

થવા જરહાર ચાહો તો કરો વેપાર માખણનો
અનેરો લાભ દેનારો ખરો વેપાર માખણનો
ન થાપણુ જોઈએ જાઝી નફાની જાગતી બાજી
જગતને રાખવા રાજી ધરો આધાર માખણનો
જગત ઘડવાની જો શક્તી મને પરમાત્મા આપે
ખનાવું તત્ત્વ ત્યાગીને બધો સસાર માખણનો

વીર ગર્જના:- (રાગ ગઝલ)

ગાશીલ તું સોચ મનમેં હરીનામ કયું ખીસારા
સુનતા નહીં બજે હંચ શીર ઢાહડા નગારા
જોખન ભરી હયે નારી દીલકો લગી વો ખ્યારી
જળ મૌતકી તૈયારી તુજસે કરે કીનારા
સુંદર હયે દેહ તેરી હોવે ભગમકી ઢેરી
પલકી લગેના દેરી વૃથા કરે વીચારા
માયા કે જાલ માંહી મુરખ રહા ફસાઈ
અધ્યાનંદ મોક્ષ પાઈ હરી ચરનકો સહારા

ગરીબની હાય:— (કોમીક)

(બસ) તમે એટલેથી મહેરબાની કરજો....

મહારી પાસે આવશે મા.

બળથું ! મસ્તી તોફાન નહિ કરજો....

ઉઠું...શરસાવશે મા....તમે

તમે અરજી અમારી દીલ ધરજો....

માથું ડલાવશે મા.

એક ખાલીતી મહેરબાની કરજો....

ખાલી અલાવશે મા...તમે

મહારો પાલવડો મૂકો મહારો જીવ ગભરાય,

એક ખાલી પી જીવ એટલે આરામ થાય.

મહારે અમ્મર ચુંથાય જરા કરજો....

જીવ બોલાવશે મા.

તમે આવેથી વાત નહિ કરજો....

મહારે ગભરાવશે મા....તમે

ગરીબની હાય:— (કોમીક) ઘેર કેમ છે ?

લાઈ જુઓ સંસાર, મારે બાયડીઓ માર,

તમે કરો વિચાર, ઘેર કેમ છે ?

અમે થઈશું શિરતાજ થાશે અમારું રાજ.

તમે કરજો ઘરકાજ....વાત એમ છે....લાઈ

મુઆ કાઢે શું દાંત....આ છે શિખવાની વાત,
મહુને જૈરાની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ

માથું દુખે જો પુરુષનું તો ખાયડી એ ખામ છે,
એ ખામનું માલીશ કરો તો ખસ પછી આરામ છે.
જૈરાંથી આજે માન છે જૈરાંથી આજે નામ છે,
ખસ ધકેલપંચા દોઢસો રાખનારો રામ છે.

* * * * *

આ પુરુષની પિસ્તોલમાં જૈરાંનો ગોળીખાર છે,
માટેજ કહું છું જેઉને સમજી જવામાં સાર છે.
તમે કહો તો ખરા ભાઈ, કેવા ઘરમાં છે ખાઈ,
આથી ડાહી કે સવાઈ, કેવી રે'મ છે?...ભાઈ
સાચું બોલજો એા જહેન, કેવી અંતરની નેમ,

આથી ઉતરે કે કેમ? કેવો પ્રેમ છે?

રે....મને ભાયડાની જાત પર વહેમ છે.

તો....મને ખાયડીની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ

ગુર્જર—વીર (કોમીક) મોહભયું જોખન

હું તો કુંલડાં લેવા ગઈતી પીટ્યા માળીના ઘરમાં,
હુચ્યો માળી મુજને ભાળી ખુશી થયો દીવમાં;
નયન ચાળા જોઈને એના, હું ડરી અંતરમાં પીટ્યા
પાસે આવી મુખ મલકાવી ટાર દીધો કરમાં,

હળવે રહીને હાથ દબાવી છેડ કરી છળમાં, પીટ્યા
મોહ ભર્યું માફ જોખન છે, હું તેની ફીકરમાં.
કેક મુવા આશક થઈને મુજને રાખી છે નજરમાં. પીટ્યા

કાશ્મીરનું પ્રભાત:— (કોમીક) તમારે બોલવું ના

શાણી સહિયરની સંગે મળીને જાઉં જમના તીરે હાં,
તોયે તમારે કાંઈ બોલવું ના.

માથે તમારે બેડલું મૂકી, ચાલું હું લચકાતીરે—તોયે
પુંદડી ફરતાં થાકો જ્યારે પગચાંપી અમે કરશું,
ખમ્મા, ખમ્મા, કહેતાં તમને હાં જીહાં અમે કરશું.—તોયે
કામરૂ દેશે શીખવા જાશું કામણની રૂડી રીતિ રે,
કામણ કરી હું રંગ જમાવું થન ગન નાચ નચાવું—તોયે
લાતો ખાશું સુંદર પગની મજબુત કરશું માથું રે
વાહવાહ વાહવાહ કેતાં તમને પગ તારા પંપાળું—તોયે

કાશ્મીરનું પ્રભાત:— (કોમીક) તમે જે કહેશો તે કરશું

આજ થકી નવ વાકાં થાશું મુખ માગ્યું અમે દેશું
તમે જે કે' શો તે કરશું

કોધ થતાં હું લાત લગાવું મુંગે મ્હોંએ સહેશો;
હસતે મુખડે, માઝમ રાતે, સેવા મારી કરશો—તમે
સુંદર સેજ બીછાવી સારી પુલકાંથી બહુ રમશું
થાક્યાં પાક્યાં સૂતાં તમને વીજળે વાયુ વાશું—તમે

કાશ્મીરનું પ્રભાત:— (કોમીક)

મારી આંખમાં તો કોઈ એક બેઠું.
 અલિ! મને કોઈ કોઈ કે'છે.
 મારા હિલમાં તો કોઈ એક ચેહું,
 અલિ! મને હુંક ઊની દે' છે—અલી.
 વાતો સુણાવ અજબ કો પ્રેમની
 બોલું તો દે નહિ બોલવા,
 પ્રીતિના નીરમાં ડુબે આ નાવડી.
 આવે મને ન એ તોરવા—મને
 મીઠું હસે છે ને ધીમે ખસે છે
 વાકાં નચાવે ને નેન એ,
 વરસે છે વાદળીને લીંબે છે કાંચળી,
 કહેવી કેને જઈ વાત એ?—મને

કીર્તિસ્થંભ:— (કોમીક)

જાદુગર વીણાવાળા, સંભળાવ મંત્ર મરમાળા—
 શું ભાન ભૂલ્યાં એ આગા, આ નથી રહેલી શાળા:
 .....જણકારે. જગવી જવાળા—હો જાદુગર
 પાણી ભરવા આવ્યાં ત્યાંતો ઉતર્યાં પાણી અમારાં
 મધુર નીનાદે પરવશ કીધાં, ચેતન હર્યાં અમારાં.
 મોહુ ઘેલછા આ આ નવ શોભે, લાજે શિયળ તમારાં.
 .....વિસ્મય ન કશુંદ, રસાળા—હો જાદુગર

.....

સતી દમયંતી:— (બે બાનમા દમયંતી બોલે છે)

હું કોણુ તે ન સમજું સમજુ છતાં અસમજુ
કોને જણાવું હીલનું દુઃખ હર્ષ દાહ તે શું
વાઢી વસંત આરી ખીલેલી સૌ કના થઇ
સમશાનમાં ફરું છું બાકી કશું ન સમજું
રડતાં સુઝી છે આંખો ગઇ છે કપાઈ પાંખો
ભાગ્યાર પંખીણી છું બાકી કશું ન સમજું
સલગીને જવાળામુખી પર્વત શીતલ થશે તો
અંતર સળગતી જવાળા ભેટી ગગન જશે તો
હું મસ્ત યોગીની છું અથવા વિયોગીની છું
તુંડી મંત્ર જપું છું બાકી બીજું ન સમજું

સતી દમયંતી:— (ગાયન)

ગયા શું મેલીરે મને ગયા શું મેલી,
મારા દેવ દયાળુ મને ગયા શું મેલી.
મેં તો જાણ્યુંતું વહાલા જનમ સંગાથી,
રણુ વગડે શું મને રડતી મેલી.
વસ્ત્ર ચીરીને વહાલા વેર શું વાળ્યુંરે,
અર્ધ ઉઘાડી કરી કાયા વેલી.
કેશ છુટા શીર અંગ ઉજરડારે,
આંખે અખંડ આંસુ ધારા રેલી.

ભાન ને સાન ભુલી ભુલી ભમું છું,
લોકો કહે છે મને ગાંડી ઘેલી.

સતી દમયતી— (ગાયન)

નીરખો નીરખો નયનોમાં મારો નાથ રમે,
નાથ રમે મારો પ્રભુ તો રમે.

લવો લવની સાધુ ભાવટ ભાંગે,
ઘટમાં રમ્યો મારો પૂરણ રમે.

જગ જગમાં સાધુ સઘળેજ જામ્યો,
અવઘટમાં પણ આપો આપ સમે.

દેવ કુમારી:— સાખી (નંદન વનની કોકિલા)

મને સ્નેહલયો સંસાર સખી વીણ સુનો લાગશે
મારી સ્નેહ વીણના તાર હવે તો મીઠા વાગશે.
અરણ્ય વિષે આ કળી એકલી કોની સહરમશે
એકલું કેમ અહીં ગમશે.

અમી ઝરતાં પગલાં પાવન તુંજ, આ પગલે અમી ઝરશે
સ્નેહનાં સ્વર્ગ સદન ઢાંગશે.

નંદન વનની કોકિલા નંદનમાં સોડાય
માનસની હંસી વસે, ત્યાં માનસ થઈ જાય
મધુરા મુનિવર તમ સંગે, રમશે રસભીની રસ રંગે
પ્રહ્લસદનની શોભા અવની અમર ભુવન કરશે

પછી કયમ સખીઓ સાંભરશે-મને.

દેવ કુમારી:- (પરનારીની પ્રીતિ કેવી હોય છે?)

ઓ! નંદનવનનાવાસી મધુકર ઉપજી મતિ આ શી
પરનાર પ્યારના પ્યાસી, એ પંથ છે આત્મ વિનાશી.
માનસ સરના રાજહંસ કયમ મલિન આવાશે તું ખોજે.
જાળમરેલી કાંચનની શીદ મલિન સલિલમાં ખોજે.
જરો જોને આંખ વિકાશી.

પરનારીની પ્રિતલડીએ અનર્થ શા શા કીધા.
ધર્મી ધ્યાની મુનિયોગી ભુલાવી તન મન ધન હરી લીધ
કીધા કેવળ નર્ક નિવાસી.

દેવ કુમારી:- કવાલી (પુષ્પ વિનાની વાડી)

સાર વગરના સંસારે, જો શુશીલ સુંદરી મળે.

સ્નેહનાં અઢળક સુખડાં ઢળે.

મહેલ મજાના હોય ભલે, કયમ દીપક વીણુ જળાહળે.

પુષ્પ વીનાની વાડી વીના, જળ સરવરને શું કરે.

"કાંઠડે પ્રવાસી તરફ્યા મરે.

પુરુષ જીવનમાં પ્રમદા ગુણવંતી, સત્ત્વ અલૌકિક ભરે.

પ્રજ્ઞા વિષ્ણુ, મહેશ, ઈશ્વર ગૃહસ્થાશ્રમની કરે.

ત્રિવીધના તાપ સહજમાં ટળે.

લોહીની લક્ષ્મી:- કોમીક (હિન્દુ ભુમીના વખાણુ)

માતૃ ભુમી અમ પ્યારો જગમાં, જય જય હિન્દુસ્થાન,

અમારો જય જય હિન્દુસ્થાન.

અખીત્ર વિશ્વમા દેવી ભુમી, અમ પ્યારો હિન્દુસ્થાન.
કમ ભુમી ભારત ક્યો જાણી, ગીતા કૃષ્ણના મુખ ગવાણી.

રામાયણના ગાન ભારતમા (૨) અખીલ
સીતા કુંતા તારા રાણી, દમયંતી વન વન ભટકાણી.

અનસુયા ધન્યવાન ભારતમાં (૨) અખીલ

લોહીની લક્ષ્મી:- કોમીક (હાય રે મારા પૈસા)

હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા
તારા વિના છે ફેકટ આ અવતાર પ્યારા પૈસા
મુરખ લોહો મોટાઈ કરીને મુજે ખોલે રામ રામ
પણ હું તો મારા મનથી માનું દામ એ મોટો રામ-હાય રે
નામ મળે છે ને ધામ મળે છે રમતા મળે છે રામ
દામે જો હોય તો ગામગામમાં સૌ કરે છે સલામ રે-હાય રે
(માટે એ મારા પૈસા)

તને તો હું સંગે રીઝાઉં તને રંગે રીઝાઉં
કાંઈ મરી મરી જાઉં મારા પૈસા.
રે હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા

લોહીની લક્ષ્મી:- (મતી વિનાના માનવી)

મતિ વિહિન થઈ માનવીઓ મૂકી ચાલે મરમ
લેશ નથી લજવાતા એતો કરતા કાળા કરમ
શૂન્ય થયાં સૃષ્ટિના જન સહુ છોડી દીધી શરમ
બૂલી ભય તુજ ભાવનાઓનો, ભાંગ્યે છેક ભરમ

તુજ મર્યાદા પ્રભુજી મારા કરી મુકી કેમ
જાણે નથી કોઈ ન્યાય અંતમાં નથી પુછનારા જમ.
મુજ યુવક બંધુજનને અ ગુણીયલ દેતું ગમ.
મનથી મથે સંભાળવા કાજે ધરતી માંહે ધરમ.

લોહીની લક્ષ્મી:— (લગનનું વાળું)

પ્રરી તો ગયું રે વાળું પ્રરી તો ગયું
મારા આ લગનનું વાળું ફરી તો ગયું
મેં તો માન્યું તું કે પરણીશું નાની નારી
હાય પણ એ મનડું માંડે મરી તો ગયું—મારા
ઉની ઉની હુંપ્ર રૂડી હૈયે ધારીતી મેં તો
પણ એ ઠાલું થઈ ટાણું ઠરી તો ગયું—મારા
હૈયે આ હાશ બદલે ઉઠે હાયકારા મુજને
લડકાવી ભુત એમાં ભરી તો ગયું—મારા

લોહીની લક્ષ્મી:— (સ્ત્રી ધર્મ)

સમજાવી પતિને સુધારવો એ ધર્મ ધર્મ ધર્મ
રસ લેતાં પતિને રીઝાવવો એ કર્મ કર્મ કર્મ
પતિ પત્નિનો સબંધ આ સંસાર જે બંધાય
સુખરૂપ તે બહેવાર થવાને ગુણીયલ સ્ત્રી ગુંથાય
એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
વ્યસની કેફી નિરખળ દુરગુણી અવળા પંથી જેવો

ચતુર સ્ત્રીએ તે સમજી જઈને સહેજે સુધારી લેવો

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
એકનિષ્ઠ થઈ અંદુભાવ તણ નિરમળ હૃદય જો કરીએ
તારીએ પ્રભુ દેવ સાથ આપણુ પણ સહેજે તરીએ

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
લોહીની લક્ષ્મી:- ગરબો (ઘરડા વરની લોથુ)

આગળ કાપ્યાને પાછળ મોર્યા વચમાં ઘરડા વરની લોથુરે
ઘોડી આઠ પગાળી

ચાર ચાર જાનૈયા વરને ખાંઘો દઈ ચાલે ને
પાંચમો લેશેરે વરની તોલડીરે
(નહીં નહીં અણુવરનો ઝોરણો)

પાછળ જાનડીએ ગાશે ગીત શુરમાં
હાં હાં રે વરને હાથે મીઠળને મરડાશીંગી (૨)
હાં હાં રે વરને વળીએ જોશેરે ધીંગી ધીંગી (૨)
હાં હાં રે વરને ખપાટીયા જોશે રે દસળાર (૨)
હાં હાં રે વરને શીંદડી ખાંધવાને શેર ચાર (૨)

આગલ કાપ્યાને પાછળ

લોહીની લક્ષ્મી:- (ભજન રાગ)

મનવા કેમ તને સમજાવું, કેમ તને સમજાવું—મનવા
રાત અંધારી રાહ નવ જડતી, દેશ કયે લઈ જાવું—મનવા
મુજ મન ભમરા સમ ભરમાતું, કઈ રીતે સમજાવું—મનવા

વીર-હમ્મીર:- (કોમીક ગાયન)

આ નખરાં કરતાં નારી પરણીને કરશું પ્યારી.
 મારી મીઠી મધુરી મેના માલતી.
 શી ચાલાકી છે મારી આ નરની કીધી નારી,
 કાકો કુટાશે કોક ને આ બાવો મુકશે પોક.
 મારી ડબલ દલાલી વસુલ થઇ
 ઇચ્છે ઠીક પણ બેટા લુટીને થાળે છેટા,
 મગશું દહેરીપુરમાં દીકરા માલજી—મારી
 મસ્તરામ તે મહોશે પણ આ દલાલ દીકરો રોશે.
 પીટ્યો આવ્યો પરણવા શંખમારથી—મારી
 મક્કરપુરા જઈએ ત્યાંતો હલવા પુરી ખાઈએ-મારી

વીર-હમ્મીર:- (મનમાં કંઈ કંઈ)

પ્રેમીને પ્રેમી વર મળતા મનમાં કંઈ કંઈ થાય છે
 ઉંડા અંતરના ઉમંગકા ઉછળીને ઉભરાય
 જોયું જોવાય નહિ મોહનના મુખ સામે,
 જોવ્યું જોલાય નહિ વહાલાના જોલ સામે.
 પ્રેમની એ શું ખુશી છે ?
 મદ દેરાય છે હૈંડે રસ છેલકાય છે.

વીર-હમ્મીર:- (પ્રેમના પાઠ)

કંઈ પ્રેમની કળા શીખાવો, પરણીને લેવા લેવાવો.
 મને પ્રેમના પાઠ પઢાવો પ્રેમી પ્રેમ બતાવો.
 પ્રેમી પ્રાનિમા પહેલાં જોતાં નયનો નીચા ટપી પડે.

શરમ ચઢે ધડકે ઉર તોયે નયને નયનો ગજળ લડે.
 કરે પુરૂષનો શિકાર સ્ત્રીઓ પ્રેમની જાળ પ્રસારી.
 કહે છે કવિઓ પ્રેમ તણી તો કળા અજળ છે ન્યારી.
 પ્રેમી રસનું પાન કરે તો પ્રેમની ચડે ખુમારી.
 મીઠે મીઠ મળે મધુરી તો લજ્જા મુકેલી સારી.
 પ્રણય પરીક્ષા પાસ થવામાં પીડા બહુ છે ભારી
 વાહ ભાભી છે વાહ તમારા પ્રેમ તણી બલીહારી.

ઉપા કુમારી:- (કાકાનો ડબ્બો ગુલ)

આ બે કુલ લેજો જાની
 કાકા જોડી મળી મજાની
 ભાઈ વાત નથી પુછવાની
 હૃદય સરોવર તટપર ઉગ્યા મોંગા ને અણમુલ,
 કાકા બોલતું બુલબુલ ભત્રીજા ડબ્બો ગુલ.
 હતા આજ સુધી બાયડીના કાકા વાંધા,
 ફર્યા આજ સુધી કાકા ભત્રીજા વાંધા
 જોડી આ જુગતી મળી મેળવ્યા પ્રભુએ સાંધા.

ઉપા કુમારી:- (નકામો મનમાં કાં કુલે)

નાશવંત નર દેહ નકામો, મનમાં કાં પુલે માનવી.
 ચીત્ર વિચિત્ર છે વિશ્વ રંગ તું, ભરમે કાં ભૂલે-જીવડા
 ઇંદ્રજાળો નીરખી તું મનમાંહી કાં રળીઆત છે.
 માટી તણો સંસાર આ સૌ માટીની મહેલાત છે.
 માટીની માનવ જાત છે આ માટીનો ચળકાટ છે.
 છે ચાર દિવસની ચાંદની અંતે અંધારી રાત છે.

કીર્તિસ્થંભ:-

(કોમીક ગાયન)

—૧૯૫૬

મારે સાસરીએ જઈને કેહેવો એમ હતું

પ્રીતમજી આજી મોકલે.

મને પીયરીયામાં હવે લાગે એકલડું, પ્રીતમજી આજી મોકલે

રાત જાગી જાગીને જાય છે

આંખ મીચું તો સ્વપ્ના દેખાય છે

મારું હૈડું ભાન ભાન ખોઈ થઈ ગયું ભુલકાણું-પ્રીતમજી

મને મહેણાં મારે છે સાહેલડી

કાલી પુલી છે જીવનની વેલડી

વેલી થઈ છું (વીરહો જાગે છે) કાળજડું—પ્રીતમજી

કીર્તિસ્થંભ:-

(કોમીક ગાયન)

મનડાની મનમાં સમાય રે ઓ લાભી મારાં-મનડાંની.

મારે કાળજડે લાગી લહાય, રે ઓ લાભી મારાં

આશ કે કે બાંધીતી મનમાં ધાર્યું તું મેં તે

જઈશું રસિકતાના લહાવ—

ત્યાંતો ગમારે જવા આજી નીહાજીએના

આશની વેલડી સુકાવ—

લોકો કહેશે કે અમે થઈ સંસારી, પણ સવજીયે સંસાર

ભોગી થઈ પણ વિયોગી જેવાં, જીવ્યું આ કેમ જીવ્યું

કીર્તિસ્થંભ:- (રસનાં સંગીત)

અમે તરસ્યા તમારાં સ્નેહનાંરે
 પ્રશ્ન ટાળ્યા અમારાં સંદેહનાંરે
 હવે શીખો સંસારની રીતરે—અમે
 ગૃહિણી છે તમે ગુરુજી અમારાં
 ચેલા થયા અમે આજથી
 કદ્યાં અમારાં કરજો પ્રીતમજી

શીખવશું રસના સંગીતરે—

વર્ષોથી વિદ્યા ભણી, શીખ્યા શાસ્ત્રઅમૂલ,
 શીખ્યા નહિં વહેવાર તો એ શિક્ષણમાં ધુળ

ચંદ્રભાગા:- (અમૃત સરોવર)

આ અમૃત સરોવર ભરીયું મહારા હંસલાને કાજ
 એરે હંસલા વીણુ અવર નહીં કોઈ અમૃત નીર
 પીનાર—અમૃત

અવસર આવે રીઝાવશું માનીતા હંસરાજ
 નેહ થકી તેડાવશું મનની મૂકી લાજ
 નિરમળ નીરની સુંદર દહેરો લેદુને લોભાવશે
 તટપર ઝુકી રસ ભર આંખે હર્ષ જિંદુ વરસાવશે
 અંતર છીપમાં જિંદુ ઝરશે મોતી મોંઘા જામશે
 ચતુર હંસલો ચારો ચરતાં અળગો રજ પણ ના થશે
 રહેશે સરવરમાંજ— આ અમૃત

ચંદ્રભાગા:- હું તો તમારી થઈ ચુકી (કેમીક)

ચાહે માનો કે ન માનો હું તમારી થઈ ચુકી

માનો માનો હું તમારી થઈ ચુકી, અરે-ચાહે.

અંતરથી મળી જઈ મમ મતને, ના ગણો કશીએ હરકતને

ભેદ ટાળી છાનો-માનો માનો હું તમ ત્રી થઈ ચુકી-અરે

ચંદ્રભાગા:- (ચેત ચેત વખત વહી જાય છે) લજન

એકલું જવું છે રે જીવ તારે,

ફાકડ ફાંફાં અડ્યા શિદને મારે-એકલું

પડી રહેશે ઘરખાર સહુ, પુત્ર અને પરિવાર.

રામ નામ રસના રટી, સફળ કરો અવતાર.

પાણી પુર જીવગાની જાય છે ચાલી,

પીંજરું પડયું રહેશેરે ખાત્રી.-એકલું

મનતાથી હરિ વેગળા, સમતામાં પ્રભુ પાસ.

મનની મમતા મારતાં, ટળશે ગર્ભ નિવાસ.

ચેત ચેત ઘેલા વેળા વહી જાય છે,

કાળ ફાળ મારીને લેવા ધાય છે.-એકલું.

વીલાસી (આત્મા:- બધા રંગીત પડછાયા) કવાલી

મળ્યો માનવ જનમતો માનવી પરમાત્માથી ડર

ન ડર એ કર્મ કે જેથી બને નારાજ પરમેશ્વર

પડ્યા છે કંઈક બંધન મોહના આ અવનીની ઉપર

જરા સુકીશ કે દુષ્કામની ઠોક થશે હાજર

મળ્યો છે જન્મ માનવનો સુનીતી ભાઈ પ્યારી કર

જીવન બે દીન છે ભાઈ અમર તો એક છે ધર્મર
વીસમી સદી:- (વહેમનાં પરીણામ)

જગતમાં તારી નરકની યાજ્ઞ.
નરનારી કલોલ કરે નીત, પીયે સુખાસ્તી જનમ-જનમ.
સુખશાન્તિ આનંદ આળાદી, વહેમે કર્યા હરમ-સુખી
ગૌર વદન અંતર છે કાળું, નયને વસ્ત્રો કામ.
એક કટાક્ષે તારને મારે, મળામાં કરતી ગુલામ-જગતમાં.
પુરુષ પ્રમળ તારી છે નિર્બળ, શ્વાને કરો બંદીનામ.
લંપટ પુરુષો જઈ દાવયાવે, સેવે સો ભરી સલામ-સુખી

કીર્તિસ્થંભ:— (કવાલી) સુકીર્તિના સ્થંભ

સાગર માંહી સમાય નહિં ને કાળ ન જેને ખાય,
ચંદ્ર તેજથી ઉજવત જેની ઝલકે સહુ ઝંખાય....

સુકીર્તિ અમૂલ્ય ધન કહેવાય—

મેળવાય જે માથાં સાટે, પ્રાણુ ખોધ પરમારથ માટે
પ્રાણુ જાય પણ પ્રમાણુ જેનાં, વિશ્વ વિશ્વે રહી જાય—સુકીર્તિ.
ખીજનાં દુઃખો પરિહરવા, જે પોતાના સુખ વિસરતા
પૂણ્યકાળી એ પરમાર્થી નર જુગ જુગમાં પુજાય—સુકીર્તિ.
નથી કીર્તના ઢોટ ચણાતા, પણ જનતા હૃદયે રોપાતા

“કીર્તિસ્થંભ” એ જે પ્રદ્યાથી, ભુંસ્યા નવ ભુંસાય—સુકીર્તિ.

કીર્તિસ્થંભ:— સમયના રંગ (ચડતી પડતીનાં ચક્ર)

એક સમય એવો હતો, હતાં રાજ્ય ધન ધામ
આજ સમય છે એજ કે, સરવર તીર મુકામ
મનવા .... નવ કરીએ કંઈ કલેશ.
કોઈ દિન હોયે રાજ સિંહાસન, કોઈ દિન સાધુ વેશ
ચડતી પડતી ચક્રનાં એ સવળાં તોપ્રાન
નહિં હર્ષ કે શોક જ્યાં હરિ ઇચ્છા બળવાન—

કીર્તિસ્થંભ:— (એવા દિવસો ક્યારે આવશે)

દિવસો વીતે વાતવાતમાં, નાની લાગે રાતજો
જાણે હમણાં રાત પડ ને, હમણાં થયું પ્રભાતજો
એ ત એ દિવસો તે ક્યારે આવશે.

આણાં આવે સાસરીયેથી કરે મશકરી સહીયર જ્યારે
 ઉપરથી રીસાઈયે ત્યારે, હૈયે હોયે નિરાંતજો—એવા.
 ભાન રહે નહિં રાત દિવસનું, રસમસ્તીની વાતો કરતાં
 જાય હજારો રાત છતાં પણ, ખુટે નહિ એ વાતજો—એવા.
 જે ઘડી આખા જીવનભરમાં, એકવાર આવે જીવતરમાં
 એ ઘડી આગળ આ જીવતરની, કંઈયે નથી વિસાતજો—એવા

કીર્તિસ્થંભ:— (રાગ કવાલી)

પ્રેમ પ્રભુનું રૂપ છે, સહેજે સહિ સમજાય
 સત્ય પ્રેમને સમજતાં, કેંક જાંઘળી જાય
 આ કિનારે છો તમે, સામે કિનારો દૂર છે
 છો હજી સરિતા મહિં, સાગર તમારો દૂર છે
 છે તોફાની પ્રેમ સિંધુ, નાવ નાનું હૃદયનું
 નીર છે ઉંડા ખડક ઉંચા, હજારો દૂર છે
 અધવચ દીવાના ત્યાં ડુબ્યા, દાના ડુબ્યા ડાંઠા ઉપર
 કેમ સાગર એ તરાશે, એ પ્રકારો દૂર છે—

કીર્તિસ્થંભ:— (રાગ કવાલી)

આ પૃથિવ છે પરમેશની, પૃથિવપતિ એ એક છે
 જ્યાં ભૂપતિ છે કેંક, પણ ભૂમિપતિ એ એક છે—
 જે અન્નનાં કણ એકમાં, લાખો કણો ઉત્પન્ન કરે
 જે ખીજમાં વૃક્ષો શમાવે, અકળ અતિ એ એક છે—

જેની દયા મોટા થકી પણ, રંક પર ઝાઝી રહે
એ દીનનો આધાર જેની, અકળ ગતિ એ એક છે-
વીર ગર્જના:- (ઘોડો પકડવામાં ગધેડું ગયું)

હું કથની મારી આવી શીરપર આકૃત ભારી
વેરી વીધાતા રૂઠી દશા થઈ માઠી

ઘરબાર નાકાં નોકરી નાઠી

આવી ફાંસી નસીબે અણધારી.....
સુખ સાહ્યખી લેવા જતાં જે હતું તે પણ ના રહ્યું
ઘોડો પકડવા જતાં ઘરનું ગધેડું નાશી ગયું
અફસોસ ખેલાં શું હતો આજ હાલત શી થઈ
રાજ લેવા જતાં લંગોટી હતી તે વહી ગઈ
જાગી નશીબે મોઢાણ પાકી ખુની ઠગો છું
મરવું છે બાકી

જય માધવ મુકુન્દ મોરારી.....આવી

કીર્તિસ્થંભ:- (જીવનના નાવ)

અમે સોખ્યા જીવનના નાવ એ ડાંડડે ઉતારજો

જેનાં તેવાં તોય આશરે તમારે
ભવસાગરમાં નારી નૌકા, કર્ણધાર કાન્ત બની તારજો-
હું સદા તો જ્યોતિ તમે, હું જીવ તો જીવન તમે
હું સ્નેહ તો છે રસ તમે, જડ દેહના ચેતન તમે

એ ઉભયના સહવાસમાં, સંસાર સુખ રહેલ છે
તારક અને તરણી મળ્યા ત્યાં સિન્ધુ તરવો રહેલ છે-

વિર ગર્જના:- (રાગ-શેર) શેરને માથે સવાશેર

અગર પૃથ્વીરાજ હું હોતે ન દીલ્લી સર કદી થાતે
દુશાશન હું હોતે તો પાંડવો સૌ સાફ થઈ જાતે.
હોતે હું જુલીયસ સીજર ચમકતે એશીયા અંદર.
સીકંદર હું હોતે તો સર્વ દુનીયા થરથરી જાતે.
હોતે દ્રાવણ કદી જો હું ન ચાલે વાંદરાઓનું.
શીવાજી હું હોતે તો સીંહગઢ ઉપર ચડી જાતે.

વિર ગર્જના (કોમીક) રખડેલ સ્વામીના ગોટાળા.

વેશ્યને ઘરમાં લાવીને બન્યા ગધેડા વહાલા
ભુટ્ટા ભાળીને ભામા આ ગોટાળા ઝાલા
આયા અખતુ ઠીકનેપર કર કે મુંકાલા
ટાળ્યા ટળશે ના શાણા ભાઈ બ્રહ્માના
લેખ લખાણા આડે રસ્તે જઈ ભાડે ભરાણા
અરે વાડુરે સજન શાણા
ઠોંસા ખાધા લીધી ખાધા
જો જો રખડુ સ્વામીના અંતે થાયે આ ગોટાળાં.

—❧—(સમાપ્ત)—❧—

છપાય છે ? .... છપાય છે ?

થોડાજ વખતમાં બહાર પડશે.

એમ. બી. વ્યાસની કલમથી તદ્દન નવી લખાયેલી વારતા

અક્કલની વાતો

... યાત્રા ...

શિખામણની સોટી.

(આ વારતામાં નીચે જણાવેલા સાત સવાલો બતાવેલા છે)

સવાલ (૧) હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા ?

સવાલ (૨) તકદીર વિના કાંઈ છેજ નહિ ?

સવાલ (૩) ઉત્તમ તકદીર કરતાં બળવાન છે ?

સવાલ (૪) અક્કલનો ઉપયોગ અમુલ્ય અને શ્રેષ્ઠ છે ?

સવાલ (૫) મંત્ર વિદ્યાનું રહસ્ય અને તેનો ચમત્કાર ?

સવાલ (૬) આકીન વધે કે દેવ વધે ?

સવાલ (૭) સોખમે અસર અને તુળમે તાસીર ?

ઉપરના સાત સવાલ અને તે કાળે અને કેવી રીતે પૂરા કર્યા અને તેનું છેવટનું પરિણામ શું આવ્યું તે જાણવું હોય તો આ વારતા બહાર ખરીદ કરવે આ વારતા દરેકને વાંચીજ ઉપયોગી અને બાંધેલા કાવ્ય છે. કીંમત ૦-૧૨-૦ વી. પી. અર્થે અત્રગ સમગ્રમાં.

મળવાનું ક્રાણું—બુકસેલર મણીલાલ ભાઈશંકર વ્યાસ (સુરતવાલા)

૬૦ સ્ટેશન રોડ, વીનસ સીનેમા પાસે—સુરત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર—

બુકસેલર મણીલાલ ભાઈશંકર વ્યાસ (સુરતવાલા)

૬૦ સ્ટેશન રોડ, વીનસ સીનેમા પાસે, સુરત.

છાપનાર—મણીલાલ ભગવાનદાસ

શ્રી “ મોદેશ્વર ” પ્રાંત્યીય પ્રેસ, બરાનપુરી બાગ—સુરત.

